

Dr. ŐULE ŐAHİN CEYLAN
Marmara Őniversitesi Hukuk Fakóltesi
Arařtırma Görevlisi

**GELENEKSEL TOPLUMDAN MODERN TOPLUMA
ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	vii
ÖNSÖZ	xi
İÇİNDEKİLER.....	xiii
KISALTMALAR.....	xxi
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

ANTROPOLOJİK VE SOSYOLOJİK BOYUTUYLA UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ

I. UYUŞMAZLIK VE ÇÖZÜMÜYLE BAĞLANTILI TEMEL KAVRAMLAR	9
A. UYUŞMAZLIĞIN ZORUNLU ARKA PLANI: KÜLTÜR.....	9
1. Kültür Kavramının Kısa Tarihçesi.....	11
2. Genel Özellikleriyle Kültür.....	18
3. Kültürün Unsurları.....	23
4. Kültür ve Toplum İlişkisi	26
5. Toplumsal Denetim Araçları.....	36

B. UYUŞMAZLIĞIN BİR BENZERİ VE AŞAMASI:	
ÇATIŞMA	41
1. Çatışmanın Kaynakları ve Türleri.....	48
2. Çatışma Süreci ve Sonuçları	60
3. Çatışma Kavramına İki Farklı Yaklaşım.....	63
a. İşlevselci Kuram	63
b. Çatışma Kuramı.....	67
II. UYUŞMAZLIK VE ÇÖZÜM SÜRECİ.....	75
A. UYUŞMAZLIK KAVRAMI	75
1. Uyuşmazlık Çalışmalarında Kullanılan	
Yöntemler	79
2. Uyuşmazlığın Aşamalara Ayrılmasında Farklı	
Eğilimler.....	84
3. Uyuşmazlık Süreci.....	91
a. Uyuşmazlık Öncesi.....	91
(1) Şikayet Aşaması.....	91
(2) Çatışma Aşaması	93
b. Uyuşmazlık Aşaması	98
4. Uyuşmazlık ve Kültür İlişkisi	106
5. Uyuşmazlık Çözümünde Toplumsal Kuralların	
Rolü.....	110
6. Uyuşmazlık ve Hukuk İlişkisi.....	112
B. UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ.....	115
1. Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinin	
Sınıflandırılması	122
a. Uygulanan Yöntemin Niteliğine Göre	124
(1) Üçüncü Kişinin Katılımı	124
(2) Üçüncü Kişinin Yer Aldığı Yöntemlerin	
Sınıflandırılması.....	125
b. Yöntemin Uygulandığı Topluma Göre	126
(1) Geleneksel Toplum	139

(a)	Geleneksel Toplumda Toplumsal Yapı	139
(b)	Geleneksel Toplumda Uyuşmazlık Örnekleri.....	140
(c)	Geleneksel Toplumda Uyuşmazlık Kurumları.....	141
(d)	Geleneksel Toplumda Uyuşmazlık Çözüm Mekanizmaları	142
(i)	Çıkış ya da Kaçınma	142
(ii)	Dile Getirme	143
(iii)	Sadakat veya Tahammül Etme ...	143
(iv)	Uyuşmazlığın Sembolik ve Doğaüstü Kavramlara Dönüştürülmesi	144
(v)	Zorlama	144
(vi)	Kendine Yardım	144
(vii)	Müzakere	146
(viii)	Arabuluculuk	147
(ix)	Tahkim	148
(2)	Modern Toplum	149
(a)	Modern Toplumda Toplumsal Yapı	149
(b)	Modern Toplumda Uyuşmazlık Örnekleri.....	150
(c)	Modern Toplumda Uyuşmazlık Kurumları.....	151
(3)	Modern Toplumların Uyuşmazlık Kurumlarının ve Çözüm Yöntemlerinin Geleneksel Toplumlara Aktarımı: Sömürgecilik	152
(4)	Geleneksel Toplumların Uyuşmazlık Kurumlarının ve Çözüm Yöntemlerinin Modern Topluma Aktarımı: Alternatif Uyuşmazlık Çözümü	155

(S) Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri ve Geleneksel Yöntemlerin Karşılaştırılması.....	159
(a) Toplumsal Yapı Farkının Uyuşmazlık Sürecine Yansımaları	160
(b) Toplumsal Denetim Ağı	161
(c) Uyuşmazlık Çözümünde Toplumsal Kuralların İşlevi	161
(d) Kullanılan Uyuşmazlık Çözüm Yönteminin Zorlayıcılığı.....	162
(e) Uyuşmazlık Çözümünde Rol Alan Üçüncü Kişinin Konumu	163
(f) Tarafların Birbirleri Karşısındaki Konumu.....	164
(g) Uyuşmazlık Çözümünde Harcanan Süre.....	166
(h) Uyuşmazlığın Çözümü	166

İkinci Bölüm

MODERN TOPLUMDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ

I. ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜNÜN KURAMSAL ALTYAPISI.....	169
A. ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜNÜN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	169
B. ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜNÜN AMAÇLARI.....	176
1. Alternatif Uyuşmazlık Çözümünü Destekleyenler Açısından Amaçları.....	176
2. Devlet İktidarı Açısından Amaçları	185

C. ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN KURAMSAL ARAYIŞLAR	186
1. Çatışma Kuramı ve İşlevselcilik İkiliği	186
2. Genel Hatlarıyla Amerikan Hukuk Düşüncesi.....	188
3. Hukuki Çoğulculuk ve Yaşayan Hukuk Olgusu	193
4. Uyuşmazlık Çalışmaları.....	201
D. YARGI SİSTEMİNE YÖNELEN ELEŞTİRİLERDEN BİRİ OLARAK ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ	206
1. Eleştirilerin Arkasındaki Farklı Eğilimler	207
2. Eleştirilerin Yöneldiği Hedefler.....	212
a. Hukuki Formalizm	212
(1) Genel Hatlarıyla Hukuki Formalizm	212
(2) Hukuki Formalizmden Uzaklaşmanın Çeşitli Görünümleri	216
(a) Resmi Memurların Katılımına Duyulan Gereksinimi Gidermeye Yönelik Önlemler	216
(b) Resmi Kurumların Kendi Reformları	218
b. Refah Devleti	221
3. Yargı Sisteminin Sorunlarına Yönelen Eleştiriler.....	230
a. Eleştirilerin Niteliğine Göre	231
b. Eleştirilerin Yöneldiği Amaçlara Göre	233
E. ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜNÜN İDEOLOJİK TEMELLERİ.....	238
1. Genel Olarak İdeoloji Kavramı.....	238
2. Liberal Hukuk İdeolojisi	247
3. Alternatif Uyuşmazlık Çözümünün İdeolojisi	248
4. Alternatif Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin İdeolojik Varsayımlar	252

II. ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ	
UYGULAMALARI.....	259
A. ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ VE	
DEVLET İKTİDARI İLİŞKİSİ	259
1. İktidar Kavramı.....	260
2. Alternatif Uyuşmazlık Çözümünün Devlet	
İktidarı Karşısındaki Konumu	268
B. DEVLET SİSTEMLERİ, OTORİTE	
YAPILARI, USUL HUKUKU SİSTEMLERİ VE	
ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ.....	278
1. Devlet Sistemleri.....	280
a. Tepkisel Devlet.....	281
b. Yönetici (Eylemci) Devlet.....	283
2. Devlet Otoritesinin Yapısı	285
3. Usul Hukuku Sistemleri.....	286
C. ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜNDE	
KULLANILAN YÖNTEMLER	290
1. Uygulanacak Alternatif Uyuşmazlık Çözüm	
Yönteminin Belirlenmesinde Kullanılan Kıstaslar .	290
2. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerini	
Birbirlerinden Ayırt Ederken Kullanılan Kıstaslar .	294
3. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri	296
a. Müzakere	296
b. Arbuluculuk.....	298
c. Tahkim.....	302
d. Ombudsman	306
e. Özel Yargılama (Private Tribunals-Private	
Judging)	307
f. Ilımlı Çözüm Konferansı (Moderated	
Settlement Conference).....	307
g. Uzlaştırma	308
h. Arbuluculuk- Tahkim (Med-Arb).....	308

---

i. Kısa Duruşma (Mini-trial/Structured Settlement Negotiation)	309
j. Özet Jüri Duruşması (Summary Jury Trial)	311
4. Türk Hukukundaki Görünümleri	313
a. Medeni Hukuk	313
b. Ceza Hukuku	314
(1) Cumhuriyet Savcısının Kamu Davası Açmayabileceği Haller	315
(2) Diğer Sona Erme Halleri	317
c. İş Hukuku	323
d. İdare Hukuku	326
e. Diğer Kanunlarda Yargı Dışı Çözüm Yolları	327
(1) Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun	327
(2) Köy Kanunu	328
(3) Petrol Kanunu	329
(4) Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun	329
(5) Vergi Usul Kanunu	330
(6) Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun	330
SONUÇ	333
KAYNAKÇA	341